תוספתא מעשרות

תוספתא

geulaquiz.com

פרק א

א [גרנן למעשרות חייב עליו משום טבל משתיגמר מלאכתו ומלאכת מכנסתו].

ב כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל כגון ירק חייב בתחלתו וחייב בסופו כל שתחלתו אוכל ואין סופו אוכל כגון המקיים זרע לירק חייב בתחלתו ופטור בסופו כל שאין תחלתו אוכל [אבל סופו] אוכל כגון פירות אילן פטור בתחלתו וחייב בסופו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי אומר משום אביו אפילו לא הביא איש אלא גרגיר אחד באשכול כל האשכול כולו ה״ז חייב.

ג [האלסרין] והאפרסקין והאסטרובלין משיעשו קליפה האגוזין השקדין משיעשו מגורה רבי יהודה אומר משיעשו קליפה באיזו קליפה אמרו בקליפה תחתונה שעל גב אוכל נהוראי בן שוניא אומר משום ר״ש תפוחין קטנים פטורין [תפוחי נמלא] חייבין בין גדולים בין קטנים ר׳ ישמעאל ברבי יוסי אמר משם אביו שקדים המרים חייבין בין קטנים בין גדולים שקדים מתוקין משתפרוש קליפתן החיצונה ר׳ ישמעאל פוטר את המלפפונות בקטנן [משיקרחו].

ד הסיאה והאיזוב והקורנית משיניצו וכל האובים אדומין משיניצו היתה שניה ונכנסה שלישית הרי הן של שלישית היתה ערב שביעית ונכנסה שביעית הרי הן של שביעית רשב״ג אומר לא נחלקו ב״ש וב״ה על הגמור שהוא לשעבר ועל שלא הנץ שהוא לעתיד לבא על מה נחלקו על [האונין] שב״ש אומר לשעבר וב״ה אומר לעתיד לבא [היה מקפיץ] ראשון ראשון ומשליך ראשון ראשון כיון שגמר כל צרכו הרי זה חייב.

ה תורמין קשואין ודלועין אע״פ שלא [קיפץ] אבטיחין ומלפפונות אע״פ שלא שלק מלפפונות שעתידין לעלותן מן היורה אינו חייב עד שיעלם מן היורה ירק שנאגדו בשדה ועתיד [לעשותן צינק לשלוק כיון שאגדו] הרי זה חייב.

ו המלקט בשדה כיון שליקט כל צרכו הרי זה חייב המלקט בשדה כיון שליקט היה עתיד] לקלוע בשום ולאגד בבצל אינו חייב עד שיקלע ויאגוד שבלין הפולטות מן הגורן ומחפורות של כרי וקצצין של קטניות כיון שנתמרח הגורן לא יאכל עד שיעשר קטניות משיכבור נוטל מתחת כברה ואוכל.

ז המקדיש את הבור עד שלא שילה וקופה ומששלה וקיפה <בא גיזבר> ופדאו חייב הקדישו עד שלא שילה וקיפה ובא גזבר ושילה וקיפה ואח״כ פדאו הואיל ובשעת חובתו פטור [היין] משיקפה אע״פ שקיפה קולט מן הגת העליונה ומן הצינור ושותה.

ח [הצינור] השמן משירד לעוקל אע״פ שירד נוטל מן העוקל ומן המלול ומבין הפסין ונותן [לחמיתה] ולתמחוי אבל לא יקבל [בכלי] להיות משתמש ממנו והולך היה אוכל והותיר וחשיכה בליל שבת מותר א״ר שמעון בן אלעזר בד״א בזמן שאכל והותיר וחשיכה בליל שבת אבל לא יתכוין ויתן לתוך אנגרון הרבה בשביל שיותיר ויכניס לתוך ביתו.

ט המקפה בעריבה והמקפה בכלי נותן [לחמיתה] ולתמחוי המערה ממיחם למיחם ומאלפס לאלפס ומקדרה לקדרה מותר ליתן לשני ואסור ליתן לראשון.

י הסוחט ענבים [בתוך] ידו ה״ז פטור [בתוך הכוס] ה״ז חייב.

יא הבדדין המדליקין מבד לבד אין חוששין משום גזילו של בעל הבית שכך נהגו.

יב היה דש בחבית [ומעלה במגורה נשברה החבית ונפתחה המגורה אסור לאכול מהן עראי רבי יוסי מתיר מפני שהתחתונות צריכות לעליונות.

פרק ב

א החמרין ובעלי [הגתים] שהיו עוברין ממקום למקום אוכלין ופטורין עד שמגיעין לאותו מקום אם ייחד להן בעל הבית בית בפני עצמן אם לנין שם חייבין לעשר ואם לאו פטורין מלעשר.

ב מעשה שהלך ר׳ יהושע אצל רבי יוחנן בן זכאי לברור חיל והיו בני עיירות [מוציאין] להם תאנים אמר מה אנו לעשר אמר להם אם לנין אנו אנו חייבין לעשר ואם לאו פטורין מלעשר הגיעו למקום לינה אפי׳ שתי שעות צריכין לעשר ר׳ מאיר אומר הגיעו למקום שביתה אפי׳ ביום השני [פטורה] מלעשר.

ג התורם גרוגרות ועתיד לדורסן תמרים ועתיד לדושן רבי אליעזר אומר לא יאכל מהן עראי וחכ״א אוכל מהן עראי מודה רבי אליעזר לחכמים בתורם שבלין ועתיד לעשותן גורן ענבים ועתיד לעשותן יין שיאכל מהן עראי ומודים חכמים לרבי אליעזר בכלכלה [של תרומה] עד שלא נגמרה מלאכתה שלא יאכל ממנה עראי ור׳ שמעון מתיר מק״ו ומה אם בשעה שיש עליה זיקת שלשה מעשרות אוכל הימנה ארעי שעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרות אינו דין הוא שיאכל הימנה עראי.

ד הלוקח גרוגרות ועתיד לדורסן תמרים ועתיד לדושן רבי מאיר אומר לא יאכל מהן עראי ומעשרן דמאי וחכמים אומרים אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי מודה רבי מאיר לחכמים בלוקח שבלין ועתיד לעשותן גורן ענבים ועתיד לעשותן יין זיתים ועתיד לעשותן שמן שאוכל מהן עראי ומודים חכמים לרבי מאיר בפירות שאין צריכין גמר מלאכה שלא יאכל מהן עראי.

ה הבוצר כרמו לשוק שאם לא מצא להן שוק מחזירן לגת זיתים לשוק אם לא מצא להן שוק מחזירן לבד אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי.

ו אמר לו צא ולקט לך תאנים מן התאנה אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי צא ומלא לך כלכלה זו אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי בד״א בעם הארץ אבל בחבר אוכל ואין צריך לעשר דברי רבי רשב״ג אומר בד״א בעם הארץ אבל בחבר לא יאכל עד שיעשר שלא נחשדו חברין תורמין שלא מן המוקף א״ר <יהודה> [רואה אני את] דברי מדברי [רשב״ג] מוטב יתרמו חבירין שלא מן המוקף ואל יאכילו את עמי הארץ טבלים.

ז אמר לו צא ולקט לי תאנים מן התאנה אוכל ואינו חושש משום גזל צא ומלא לי כלכלה זו הרי זה חושש משום גזל בין כך ובין כך מוציא עליה תרומה ומעשרות משל בעל הבית ואינו חושש.

ח אמר לו צא ולקט לך עשרים תאנים מתוך שלי ואני אמלא כרסי מתוך שלך המלקט במנין חייב הממלא כריסו פטור רבי אליעזר ב״ר צדוק אומר המצרף שלש תאנים בתוך פיו פטור ארבע הרי זה חייב אמר לו צא ולקט לך כלכלה גדולה אין פחותה מסאה בינונית אין פחותה מתרקב קטנה אין פחותה מקביים.

ט המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר שפטורה מן המעשרות שכח והכניסו לתוך ביתו מוציאן לחצר ואוכל מהן עראי.

י המביא תאנים מן השדה לאוכלן [בחצר שפטורה מן המעשרות שכח והעלן לראש הגג אפילו בתוך] ביתו אוכל מהן עראי המביא תאנים מן השדה לאכלן בראש גגו [שכח והכניסן לתוך חצר חבירו] לא יאכל עד שיעשר רבי יוסי ב״ר יהודה אומר מעלן לראש הגג ואוכל.

יא המוציא את פועליו לשדהו אין רשאי להאכילן אלא אם כן עישר והן אינן רשאין לאכול אלא אם כן עישרו ואם היה בעל הבית מוציא ונותן לפניהן בעין יפה אוכלין ואין צריכין לעשר.

יב האומר לחבירו הילך איסר זה ותן לי בו חמש תאנים אוכל אחת אחת ופטור אם צרפן חייב [אם] היה בעל הבית מוציא ונותן לו [אוכל ואין צריך לעשר] דברי ר״מ ר׳ יהודה אומר בין כך ובין כך אוכל אחת אחת ופטור ואם צרף חייב.

יג הלוקח גרוגרות מן המוקצה לא יאכל עד שיעשר דר״מ [א״ר] יהודה בד״א בליקט מתוך שלו אבל בליקט מתוך של חבירו אוכל ואין צריך לעשר.

יד פועלין שהיו מנכשין בשדה ומעדרין בשדה לא יאכלו מן הזית ומן התאנה אא״כ נתן להן בעה״ב רשות [לפיכך אם] נתן להם בעה״ב רשות אוכלין ומצטרפין ופטורין בד״א בזמן שאין להם [עילוי] מזונות אבל אם יש להן [עילוי] מזונות אוכלין ופטורין ואם צירפו חייבין.

טו פועלין שהיו עודרין בתאנים וגודרין בתמרים ומוסקין בזיתים אוכלין ופטורין שהתורה נתנה להן רשות לא יספות במלח ויאכל אא״כ נתן לו בעה״ב רשות ולא יאכל בהן פתו אלא א״כ נתן לו בעה״ב רשות.

טז השוכר את הפועל לנכש בבצלים מקרטם עלה עלה ואוכל לא יאחז קלח בידו [ויאכל] אלא מקרטמו במחובר [ובקרקע] ואוכל.

יז פועלין שהיו עוקרין בבצלים ואוגדין בבצלים אוכלין ופטורין שהתורה נתנה להן רשות.

יח מצא כריכות ברשות היחיד אסורות משום גזל וחייבות במעשרות ברשות הרבים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות והאלומות בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים אסורות משום גזל וחייבות במעשרות.

יט מצא תבואה ממורחת העשויה כרי אסורה משום גזל מפוזרת מותרת משום גזל בין כך ובין כך עושה אותה תרומה ומעשרות [על פירות של בעל הבית] ואינו חושש מצא כלכלה מחופה אסורה משום גזל וחייבת במעשרות [כיצד הוא עושה] עושה אותה דמים.

כ מצא קציצות לא יהא קוצץ והולך בהן לפי שנחשדו רוב אדם עליהן היתה לו ערימה של בצלים ושל גרוגרות ושל חרובים בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו ר״ש בן אלעזר אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר וכולן שהכניסן מן השדה לעיר לא יאכל מהן עראי לפי שאין סופו להחזיר את המותר לעולם [יהא מאכיל] פקיעי עמיר עד שיעשה חבילות.

כא ר״ש בן אלעזר אומר משום ר״ע כל שאחד פותח ואחד נועל [כגון שני שותפין שנים דיורין] הגגות פטורין אע״פ שהן של חצר חייבת מעלין לראש הגג ואוכל.

כב בית הכנסת ובית התלמוד אם יש בהן בית דירה אין אוכל בהן עראי ואם לאו אוכל בהן עראי האוריות והאוצרות שבשדה העשויות למכנס אוכל בהן עראי לבית דירה אין אוכל בהן עראי רבי נחמיה אומר חצר [הנעדרים] הרי היא כגנה ואוכל בה עראי.

כג סוכת היוצרים אחרים אומרים משום רבי נתן הפנימית חייבת והחיצונה פטורה תאנה [שעומדת בגנה ונוטה לחלון] אוכל כדרכו ופטור אם ליקט והניח על השלחן אפילו אחת חייב.

כד אילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בחוצה לארץ הואיל ומקצתו נטוע בארץ כאילו כולו נטוע בארץ דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר [חצר] הנטוע בארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל [חצר] הנטועה בחוצה לארץ הרי הוא כחו״ל.

פרק ג

א רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון המהבהב בשדה ה״ז חייב השוחק את השום ואת השחלים בשדה הרי זה חייב.

ב תינוקות שטמנו תאנים לשבת שחורות ומצאו לבנות לבנות ומצאו שחורות הרי אלו אסורות [מפני שספקן אסור ספקן אסור ספק] מוכנן אסור.

ג כלכלת השבת ב״ש פוטרים וב״ה מחייבין רבי יהודה אומר הלל לעצמו היה אוסר [המלקט כלכלה לשלוח לחבירו לא יאכל עד שיעשר רבי יהודה אומר הלל לעצמו היה אוסר].

ד [המעביר תאנים ממקום למקום ועברה עליהן שבת למוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר] ר׳ יהודה אומר הלל לעצמו היה אוסר.

ה סופי תאנים ובהן תאנים מכבדות תמרה ובהן תמרים הכניסום תינוקות או פועלין פטורין הכניסם בעל הבית חייבין הכניס שבלין לתוך ביתו לעשותן עסה פטור [לאוכלן מלילות] רבי מחייב ורבי יוסי ב״ר יהודה פוטר.

ו המקליף שעורין שתים פטור שלש חייב ובחטים שלש פטור ארבע חייב אמרו לרבי אליעזר אע״פ שמחזירן למעטן הזה הרי הוא כמחזירן למעטן אחר.

ז כסבר שזרעה לזרע וחשב עליה לירק מתעשרת זרע וירק חרדל שזרעו לירק וחשב עליו לזרע מתעשר זרע וירק נהגו בירקות היתר דברי ר״א אמר רבי יהושע בן קבוסאי מימי לא [גס לבי לומר לאדם] צא ולקט תמרות של [חרדל וכבוש] והוי פטור מן המעשרות.

ח המטליא לא נהגו בה חכמים היתר לא למעשרות ולא לשביעית כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו.

ט העוקר שתלים [מתוך שלו] ליטען בחוצה לארץ ולזרע ולהפקיר ולמוכרן לנכרי ה״ז חייב מפני שמוציאן מידי מעשרות ר׳ יהודה אומר משום ר׳ אליעזר בן עזריה המשלח לחבירו שתלין ואטונין [והוצני פשתן מעשרן ודאי מפני שנחשדו רוב אדם עליהן] וחכ״א הרי הן ככל הפירות ואין מעשרן אלא דמאי.

י בצלים שהשרישו [זה בזה] בקופות הרי זה בחזקתן למעשרות ולשביעית אם היו טמאים לא עלו ידי טומאתן ומותר לתלוש מהן בשבת השרישו [זה בזה] בקרקע עלייה הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית ואם היו טמאין עלו ידי טומאתן ואסור לתלוש מהן בשבת [ואם תלש פטור] נפלה עליהן מפולת והן מגולין הרי אלו כנטועין בשדה אסורין בשביעית וחייבין במעשרות.

יא [גומות] הלוף בורר גסה גסה [ומניח בתוך ידו] דקה דקה הרי זה פטור [בארץ] ובכלי ה״ז חייב אר״ש בן אלעזר לא נחלקו ב״ש וב״ה על הבורר בארץ שהוא פטור ועל הבורר בכלי שהוא חייב על מה נחלקו על הבורר ביד שב״ש מחייבין וב״ה פוטרין.

יב המפקיר שדהו [שנים ושלשה] ימים יכול לחזור בו אם אמר הרי שדי מופקרת יום אחד חודש אחד שבת אחד חודש אחד שנה אחת שבוע אחת עד שלא זכה [הוא] בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משזכה [בינו לבין] אחר אינו יכול לחזור בו וקושר את בהמתו על גבי הפקר אבל לא על גבי לקט שכחה ופאה אבל עוקר ומשליך לפניה.

יג [סופת] תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים ענבים ומשמר שדהו מפני ירק אם היו פועלין עוברין ביניהן אם היה בעה״ב מקפיד עליהן הרי אלו חייבין [ואם לאו הרי אלו פטורין].

יד הזורה תבנו סתם ולקחו אחר [אפילו] להוציא הימנו פטור א״ר שמעון בן גמליאל מודין בית שמאי ובית הלל שלא ימכור אדם גדיש של תבואה ועביט של ענבים ומעטן של זיתים אלא לחבר ולעושה בטהרה מוכר לו חטים אע״פ שיודע בו שאינו גובל עיסתו בטהרה וכן בן לוי שנתמנו לו [עריסין ועושין בזיתים] הרי זה מפריש עשור זיתים ושמן טבל מתוך ביתו [אם אמר] מה שזיתים האלו ראויין לעשות מעשר בדרומן ותרו״מ בדרום דרומן.

טו הלוקח שדה ירק בסוריא עד שלא באו לעונת המעשרות פטור משבאו לעונת המעשרות חייב מלקט כדרכו ופטור דברי רבי עקיבה וחכ״א אף משבאו לעונת המעשרות חייב לפי חשבון מודים חכמים לרבי עקיבה שאם מכר לו תבואה לקצור וענבים לבצור וזיתים למסוק שלוקט כדרכו ופטור.

טז איזה שום בעל בכי כל שאין לו אלא [זור] אחד מקיף את [העומד איזה הוא בצל של רכפה כל שאין עוקצו בצל מעוך לתוכו] רשב״ג אומר כל שאין לו אלא קליפה אחת.

יז אלו הן גריסין הקלקין אלגוסין המרובעין רבן שמעון בן גמליאל אומר אין [לך] מרובע משׁשׁת ימי בראשית אלו הן עדשין מצרים [אלו] שגלגליהן חדין רבן שמעון ב״ג אומר כל שאין [בו צרור] רמ״א אף [הקלקל שעקציהן קטנין והלקטיהן] מרובין ר׳ יוסי אומר אף [הקנטין] שלמטה מהן כגון אלו צרכי חכמים ליתן בהן סימן לפי שאין כיוצא בהן בארץ ישראל אבל האלרסין והאפרסקין והאצטרבילין לא צרכו חכמים ליתן בהן סימן לפי שכיוצא בהן בארץ ישראל.

יח פירות לא הלכו בהן חכמים לא אחר הטעם ולא אחר הריח ולא אחר המראה ולא אחר הדמים אלא אחר הרוב בלבד ושאר זרעוני גינה כגון זרע קשואין ודלועין וזרע לפת וצנונות שאין נאכלין פטורין מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית ר׳ יהודה אומר לא אמרו אלא זרעוני גינה בלבד רבי יוסי אומר אף זרעוני שדה כגון זרע אסטים [ובקיא].